

Rybicka, Irena

Konferencja Zespołu Historii Polskiej Techniki Naftowej Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 10/3, 459-461

1965

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

POSIEDZENIE ZESPOŁU HISTORII BOTANIKI
ZAKŁADU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN

Dnia 5 grudnia 1964 r. odbyło się w Warszawie, w lokalu Dyrekcji Ogrodu Botanicznego, posiedzenie reaktywowanego Zespołu Historii Botaniki. Działalność Zespołu została w ostatnich latach zawieszona wskutek długotrwałej choroby przewodniczącego, prof. B. Hryniewieckiego. Obecnie kierownictwo Zespołu objęła doc. Ludmiła Karpowiczowa.

Celem posiedzenia było ustalenie ramowego planu pracy Zespołu. Dyskusja toczyła się głównie wokół ustalenia tytułów, objętości i terminów ukończenia prac zgłoszonych przez poszczególnych autorów. Do końca 1965 r. oddane zostaną do druku pierwsze prace: *Dzieje Zakładów Botaniki Farmaceutycznej w Polsce* (prof. I. Turowska), *Botanika i botanicy na USB w Wilnie w latach 1918—1939* (prof. J. Mowszowicz), *Farmakopea Kościuszkowska* (prof. H. Bukowiecki). W późniejszym okresie zakończona zostanie praca doc. O. Seidl *Józef Rostafiński jako historyk botaniki*.

Dalszy ciąg dyskusji dotyczył projektu zbiorowego opracowania obszernej monografii *Historia Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. W 1972 r. przypada 50 rocznica założenia tego towarzystwa, byłoby więc celowe wydrukowanie pracy przed rokiem jubileuszowym. Na wniosek zebranych doc. Karpowiczowa podjęła się zorganizowania pracy przy proponowanym wydawnictwie. Następnie zebrani rozważali możliwości zorganizowania sesji naukowych w kilku ośrodkach uniwersyteckich.

Na zakończenie obrad zebrani wysunęli kilka postulatów. Jednym z nich była propozycja prof. Zablockiego utworzenia przy Zespole archiwum historii botaniki.

Barbara Kuźnicka

KONFERENCJA ZESPOŁU HISTORII POLSKIEJ TECHNIKI NAFTOWEJ
ZAKŁADU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN

Konferencja zorganizowana przez Zespół Historii Polskiej Techniki Naftowej w dniu 16 grudnia 1964 r. miała na celu omówienie dotychczasowej działalności Zespołu oraz nakreślenie programu dalszych prac.

Głównymi zagadnieniami, wokół których toczyła się dyskusja, były dwie prace zespołowe: monografia o Ignacym Łukasiewiczu oraz monografia polskiej techniki naftowej. Przewodniczący Zespołu prof. Jan Cząstka wyjaśnił, że prace nad monografią o Łukasiewiczu, rozpoczęte w 1956 r., uległy znacznemu opóźnieniu z powodu trudności w zebraniu materiałów dotyczących zarówno osoby Łukasiewicza, jak i rozwoju techniki naftowej w okresie jego działalności. Pewną ilość materiałów źródłowych odnoszących się do tego zagadnienia zebrali: J. Cząstka, J. Obtulowicz, W. Wachal, Z. Wilk oraz nieżyjący już J. Pilecki, co pozwoliło im na opracowanie tematów fragmentarycznych.

Prof. Cząstka przedstawił *Stan rozwoju techniki wiertniczej w okresie działalności Ignacego Łukasiewicza*. Do pracy tej, będącej jeszcze w rękopisie, wiele cennego materiału uzyskał autor w Oesterreichische Nationalbibliothek w Wiedniu.

Prof. Wilk w przygotowanym artykule *Stan techniki wydobywania ropy w kopalni w Bóbrce w okresie działalności Ignacego Łukasiewicza* wykorzystał również materiały zebrane w Wiedniu. Recenzent tej pracy, prof. J. Wojnar, uznał jednak za konieczne jej przeredagowanie i poszerzenie w oparciu o materiał źródłowy.

Inż. W. Wachal mówił o *Stanie rozwoju techniki przeróbki ropy w okresie działalności Ignacego Łukasiewicza*. Temat opracowany został obszernie na podstawie dostępnych źródeł archiwalnych oraz własnych obserwacji autora. Praca została przyjęta i będzie opublikowana.

Dr J. Obtulowicz omówił *Stan rozwoju geologii naftowej w okresie działalności Ignacego Łukasiewicza* w publikacji, którą należy jeszcze dostosować do wymogów opracowania monograficznego.

Do monografii o I. Łukasiewiczu zebrał również materiały doc. Pilecki, któremu śmierć przerwała w 1962 r. dalsze prace.

W tym samym roku ukazała się drukiem praca monograficzna doc. W. Roeskego *Ignacy Łukasiewicz 1822—1882*. Stanowi ona cenną pozycję w literaturze naukowej jako opracowanie źródłowe ujmujące całość życia i działalność Łukasiewicza. Dotyczy jednak głównie jego pracy w zawodzie farmaceutycznym. Nie uwzględnia natomiast ówczesnego stanu rozwoju techniki wiertniczej, wydobywania oraz przeróbki ropy naftowej.

W zakresie monografii polskiej techniki naftowej kontynuowano badania ze skromnymi stosunkowo wynikami. Opracowano jedynie pewne zagadnienia. Tak np. problematyką związaną z rozwojem techniki wiertniczej zajął się prof. Cząstka, wykorzystując częściowo zebrane przez siebie materiały w artykule do t. 2 *Zarysu dziejów górnictwa na ziemiach polskich*.

Cenną pozycję stanowi opracowana przez dra S. Rachwałę *Historia magazynowania i transportu ropy naftowej w polskim przemyśle naftowym*. Autor pracował w tym dziale produkcji przez ok. 40 lat, w związku z czym wiele materiału czerpał z własnego doświadczenia. Praca została oddana do druku i będzie obejmowała ok. 8 arkuszy.

Z prac „jubileuszowych“ na podkreślenie zasługuje *Zarys dziejów kopalni ropy w Bóbrce* napisany przez prof. Cząstkę z okazji 110 rocznicy jej założenia. Całość pracy, obejmująca ok. 4 arkuszy i kilkanaście ilustracji, ukaże się wkrótce w druku. Będzie to pierwsze opracowanie monograficzne najstarszej kopalni ropy naftowej w Polsce.

Prof. Cząstka zapoznał również zebranych z przebiegiem prac nad organizacją muzeum skansenowskiego w Bóbrce.

W programie prac na 1965 r. przewidziano przede wszystkim ukończenie monografii o I. Łukasiewiczu. Opracowanie rozdziału o działalności polityczno-społecznej I. Łukasiewicza w okresie jego zajęć w kopalni ropy w Bóbrce powierzono doc. Roeskemu. Zakres innych prac związanych z omawianą monografią zostanie ustalony po porozumieniu się redaktora, prof. Wojnara z autorami poszczególnych opracowań odcinkowych. Jako całość monografia ma być wykończona według planu ustalonego przed pięcioma laty.

Na Międzynarodowy Kongres Historii Nauki postanowiono przygotować komunikat obrazujący życie i działalność prof. Stanisława Pilata. Pracy tej podjął się jeden z wychowanków profesora, W. Kisielow.

Zbiorowa monografia polskiej techniki naftowej powstaje nadal zgodnie z propozycją doc. M. Radwana, a więc począwszy od realizacji opracowań odcinkowych, na których podstawie można będzie przygotować w okresie późniejszym pracę syntetyczną. W ramach tych opracowań prof. Wilk zobowiązał się przygotować *Historię rozwoju techniki wydobywania, transportu i przeróbki gazu ziemnego w polskim przemyśle naftowym*. Największą trudność w pracach nad monografią polskiej techniki naftowej stanowi temat odnoszący się do historii rozwoju techniki przeróbki ropy naftowej. Mają też być opracowane zagadnienia techniki bezpieczeństwa i ochrony pracy w polskim przemyśle naftowym oraz zagadnienia ekonomiczno-techniczne.

W związku z muzeum w Bóbrce wysunięto wniosek opracowania w jak najkrótszym czasie dokumentacji projektowo-kosztorysowej i podjęcia na tej podstawie starań u władz o uzyskanie dotacji na cele inwestycyjne.

Irena Rybicka

KONFERENCJA SPRAWOZDAWCZA
ZESPOŁU HISTORII POLSKIEJ TECHNIKI HUTNICZEJ I ODLEWNICZEJ
ZAKŁADU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN

W dniach 12—13 lutego br. odbyła się w Krakowie kolejna doroczna sesja Zespołu Historii Polskiej Techniki Hutniczej i Odlewniczej¹ której przewodniczył doc. Mieczysław Radwan.

Na wstępie pierwszego posiedzenia doc. M. Radwan przedstawił sprawozdanie z działalności Zespołu za rok 1964. Spośród tematów opracowywanych przez Zespół dominujące miejsce zajmowało nadal hutnictwo świętokrzyskie, do którego badań włączyli się specjaliści z różnych dyscyplin naukowych. Poza tym kontynuowane były prace nad pewnymi wybranymi zagadnieniami z czasów średniowiecza (J. Piaskowski), odrodzenia i oświecenia (S. Miczułski i M. Radwan) oraz XIX w. (I. Rybicka i J. Zimny). W ramach współpracy z zagranicą wzięto udział w próbnym wytopie na terenie Czechosłowacji.

W związku z dziesięcioleciem istnienia Zespołu mgr S. Miczułski podsumował działalność za lata 1954—1964. Wyniki prac nad głównym tematem — hutnictwem świętokrzyskim — pozwoliły na ustalenie techniki i organizacji produkcji w ośrodkach starożytnych i średniowiecznych. Badania te szły w dwóch kierunkach: uchwycenia jak największej ilości materiałów rzeczowych (prace K. Bielenina) oraz odtworzenia procesów produkcyjnych w oparciu o próbne wytopy i badania laboratoryjne. Stosując metodę statystyczną do analizy wyników badań metaloznawczych przedmiotów żelaznych, doc. J. Piaskowski wystąpił z tezą o tzw. metalu świętokrzyskim, ustalając dla niego pewien zespół cech charakterystycznych². W zakresie nowożytnej techniki hutniczej zebrano cenne materiały źródłowe, zwłaszcza dla zespołu bobrzańsko-samsonowskiego. Badania hutnictwa w rejonie częstochowskim prowadził inż. J. Zimny. Zagadnieniami techniki odlewniczej zajmował się głównie doc. Piaskowski, natomiast dr A. Gilewicz opracowywał miary staropolskie w zakresie górnictwa i hutnictwa. Pod redakcją doc. Radwana przygotowuje się zespołowo wydanie *Metallurgii* J. Jaśkiewicza. Poza stałą współpracą z archeologami czeskimi nawiązano wiele kontaktów z naukowcami w różnych krajach. Z zakresu problematyki Zespołu ukazało się w druku ok. 200 prac, z czego ok. 10% za granicą.

Doc. Radwan zapoznał następnie zebranych z przebiegiem i wynikami próbnych wytopów zorganizowanych przez Instytut Archeologii Czechosłowackiej Akademii Nauk pod kierownictwem dra R. Pleinera. Zadaniem tych wytopów było sprawdzenie celowości konstrukcji dwu typów pieców z okresu rzymskiego³. Z kolei referent omówił wytopy przeprowadzone w Polsce, mające naświetlić zagadnienie przechodzenia fosforu do żelaza i żużla w procesie dymarskim⁴.

¹ Por. np. sprawozdanie z poprzedniej sesji w nrze 3—4/1964 „Kwartalnika“, s. 446.

² Por. w szczególności: J. Piaskowski, *Cechy charakterystyczne wyrobów żelaznych produkowanych przez starożytnych hutników w Górach Świętokrzyskich w okresie wpływów rzymskich (I—IV w.n.e.)*, „Studia z Dziejów Górnictwa i Hutnictwa“, t. 6, 1963.

³ Por. informacje o tych wytopach w nrze 1—2/1965 „Kwartalnika“, s. 239.

⁴ Por. tamże, s. 227.